

קול צופיד

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לְקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

וִירָא - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

הַשִּׁיעוּר לְעִלּוֹ נִשְׁמַת :

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

פֶּרֶשֶׁת הַשָּׁבוע : וִירָא

הַשִּׁיעוּר נִמְסַר ע"י הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל, בִּשְׁנַת תַּשְׁס"ב.

הַלְכוּת בִּיקוּר חוֹלִים וְשִׁאִילַת שְׁלוֹם לַאֲשֶׁה

הַשִּׁיעוּר שׁוֹדֵר מֵהַעִיר "אֶפְרַת". אֶת הַשִּׁיעוּר פּוֹתַח מֵרַי צַחֲקִי יִנּוּקָא הִי"ו - גְּבַאי בִּיהִכ"ל בְּאֶפְרַת - בְּדַבְרֵי בְּרַכָּה לִרְבֵּי שְׁלִיט"א כִּי בִּזְכוּתוֹ וּבִבְרַכְתּוֹ בְּבִיקוּרוֹ הַקּוֹדֵם, פָּרַח הַמְּקוֹם מְאֹד וּנְפִתַח הַתַּלְמוּד תּוֹרַת הָרָאשׁוֹן בְּאֶפְרַת. אַחֲרָיו נִשָּׂא דְבָרִים וּבְרַכּוֹת ח"כ מֵרַי גָּאֵל בִּיבֵי הִי"ו, וְהַדְגִּישׁ שְׁבֻכּוֹת הוֹרָאָה הַרְבֵּי, יְכוּלִים הַיּוֹם לַעֲלוֹת וּלְפַקֵּד אֶת קִבְרָהּ שֶׁל רַחֵל אֲמִנּוּ. אַחֲרֵי דְבָרִים חֲמִיּוֹם אֱלוֹ הוֹקֵרֵן סֵרֵט הַמֵּתָאֵר אֶת הַמַּצֵּב הַקֶּשֶׁה בְּקִבְרֵי רַחֵל אֲמִנּוּ וְהַקּוֹשִׁי לַהֲגִיעַ לְקִבְרָהּ בְּגִלְגַּל מֵרַצְחִים מִתּוֹעֲבִים שֶׁנִּמְצָאִים בְּקִרְבָּתָהּ מְקוֹם, בְּסֵרֵט זֶה נִתֵּן לִרְאוֹת אֶת בִּזְיוֹ הַקּוֹדֵשׁ בְּהִרְסָתוֹ וּבְחִילּוֹ שֶׁל קִבְרֵי יוֹסֵף הַצַּדִּיק. הִ' יִנְקוֹם נִקְמַת דָּם עַבְדּוֹ הַשְּׁפֹךְ.

וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם כְּשִׁרְוֵאִים מִחֻזָּה קֶשֶׁה כִּזֶּה (בְּהַקְרַנְתָּ הַסֵּרֵט), וְנוֹכַחִים לִרְאוֹת שְׁבַעֲצֵם רַחֵל אֲמִנּוּ נִמְצָאָה - אֲפֶשֶׁר לומר - בְּשָׁבִי, נִחְמַתְנוּ הִיא שְׁעִדִּין מְגִיעִים לָשֶׁם. בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת הָאֲחֵרוֹן, לִיל פְּטִירָתָהּ שֶׁל רַחֵל אֲמִנּוּ, הִגְעֵנוּ לָשֶׁם, וְהִיא קָהַל גָּדוֹל. אֲבָל אֵין דִּי בִּזָּה שָׁכַן עִדִּין לֹא נִתֵּן לַהֲגִיעַ בְּקִלּוֹת כְּפִי שֶׁהִיא רַק לִפְנֵי מִסְפֵּר שָׁנִים. אֲנַחְנוּ עוֹד זֹכְרִים לְטוֹבָהּ אֶת מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הָגָאוֹן הַרְבֵּי בֵּן צִיּוֹן פְּרִימָן זְצ"ל, שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים עַל הַמְּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה עוֹד בְּזִמְנֵי הַמִּנְדֵּט. כְּשִׁיִּשְׂרָאֵל הִלְכוּ לְגוֹלָה, רָצוּ לְשִׁמּוֹעַ אֶת הָאִמָּא, שֶׁתֹּאמַר לָהֶם "אֵל תִּדְאָגוּ, אֲתֵם עוֹד תַּחֲזֹרוּ לְמִקְוֵמְכֶם". וְכִשְׁחִזְרוּ מִהַגּוֹלָה, אֵיךְ יַחֲזֹרוּ, הָלֹא יֵשׁ מִחְסוּמִים וְהַפְרָעוֹת? אֲלֵא צִרִיךְ לומר שְׁכִשְׁחִזְרוּ מִהַגּוֹלָה, כּוֹלֵם יִבְרָחוּ כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּתַקּוּפּוֹת קוֹדְמוֹת, וְאֵנוּ נִכְנָס לְקִבְרֵי רַחֵל אֲמִנּוּ מִשְׁנֵי צַדִּידִים, וְהִיא תִּשְׁמַח לִרְאוֹת אֶת בְּנֵיהָ שְׁבִים מֵאַרְץ אוֹיֵב לֵאמֹר. יְהִי רָצוֹן שִׁיְהִי בַּעֲלָא וּבְזִמְנֵי קִרְבִּי וְאִמְרוּ אִמְנוּ.

בְּתַחֲנוּנֵינוּ אֵךְ וְרַק בִּידֵי הַקִּבְיָה כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קטו ט) "יִשְׁרָאֵל בְּטָח בְּה' עֶזְרָךְ וּמִגִּנּוֹם הוּא". אֶת הַבְּטָחוֹן שֶׁלּוֹ לֹא מוֹסְרִים בִּידֵי הַגּוֹיִים, שְׂאִינִם פּוֹעֲלִים אֲלֵא לִפְנֵי רָצוֹן, הַיּוֹם לְשִׁמּוֹר וְלִהְיוֹן, וּמֵאַחַר לֹא לַעֲשׂוֹת כְּלוֹם. וְכִידּוֹעַ שֶׁהֵם מִתְנַכְלִים וְאוֹרְבִים וְיוֹרִים. אֲנַחְנוּ צָרִיכִים לְמַסּוֹר אֶת הַבְּטָחוֹן שֶׁלּוֹ אֵךְ וְרַק בִּידֵי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים שְׁרוּצָה לְעֹזֹר לְבִנּוּ. וְהִיא רָצוֹן שִׁזְכוֹת רַחֵל אֲמִנּוּ, וּבִזְכוּתָהּ שֶׁאֵתָּה נִמְצָאִים בְּמִקְוֵם חָשׁוֹב מְאֹד, וּמִקְוֵמְכֶם טוֹב, לִפְנֵי שְׂאִינִם שׁוֹמְרִים מִשְׁמֵרֵת הַקּוֹדֵשׁ. מִקְוֵמְכֶם מִיּוֹחַד מִשְׁאֵר מִקְוֵמוֹת, שָׁכַן אֲתֵם בֵּין חֲבֵרוֹן וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם, וְאֲתֵם זֹכִים לְקְדוּשָׁהּ שֶׁל חֲבֵרוֹן וּלְקְדוּשָׁתָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, עָלוּ וְהִצְלִחוּ.

הַתַּעֲנִינִיּוֹת בְּשִׁלּוֹם הַחֹלָה דֶּרֶךְ טַלְפוֹן בְּפֶרֶשֶׁת הַשָּׁבוע כְּתוּב (בְּרַאשִׁית י"ח א) "וַיָּבֹא אֱלֹהֵי ה' בְּאַלְנֵי מִמְּרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחֵם הַיּוֹם". שְׂוֹאֵלִים חֲז"ל לָשֶׁם מֵהָ בֵּא, הִרִי לֹא כְּתוּב שְׂאִמְרוּ לוֹ מִשְׁהוּ, שְׂדִיבֵר אֵיתוּ (עֵינִי שְׁפַתִּי חֲכָמִים)? מִסְבִּיר רַש"י "לְבַקֵּר אֶת הַחֹלָה. אִמְרוּ רַבִּי חֲמַא בְּרַחֲמֵינוּ, יוֹם שְׁלִישִׁי לְמִילְתָּהּ הִיא, וְבֵא הַקִּבְיָה וְשֶׁאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ" (ב"מ דף פ"ז ע"ב, סוּטָה י"ד ע"א). וְאַחֲרֵי כֵךְ כְּתוּב (שם ב) "וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּבֶר אֶת הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶת־רַגְלָיו מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ שְׁלֹשָׁה מַלְאָכִים וְלֹכֵל אֶחָד תַּפְקִיד וְשְׁלִיחוֹת מִיּוֹחַדֵּי; "אֶחָד לְבַשֵּׁר אֶת שְׂרָה וְאֶחָד לְהַפִּיךְ אֶת סִדּוֹם וְאֶחָד לְרַפְּאוֹת אֶת אֲבִרָהּ".

וְצִרִיךְ לַהֲבִין, הִרִי הַקִּבְיָה בְּעַצְמוֹ בֵּא לְבַקֵּר אֶת הַחֹלָה, אִם כֵּן לָשֶׁם מֵהָ צִרִיךְ אֶת בִּיקוּרוֹ שֶׁל הַמֵּלָאךְ רַפָּאֵל לְרַפְּאוֹת אוֹתוֹ, דִּי בִּכְךָ שֶׁהַקִּבְיָה יִרְפָּא אוֹתוֹ! וְעוֹד קֶשֶׁה - לְהַבְדִּיל, יְכוּלִי הִיא הַקִּבְיָה לְשִׁאֲלוֹ בְּשִׁלּוּמוֹ שֶׁל אֲבִרָהּ אֲבִינוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וּבִכְךָ הִיא מְקִיִּים בִּזָּה מִצְוֹת בִּיקוּר חוֹלִים, וְלָשֶׁם מֵהָ הִיא צִרִיךְ 'לְטוֹרוֹ' וּלְבֵא לְבַקֵּרוֹ בְּעַצְמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה? (וְלַהֲלֹךְ נִרְאָה אִם אֲפֶשֶׁר לַצֵּאת י"ח בִּיקוּר חוֹלִים בְּשִׁאֲלוֹ בְּטַלְפוֹן. מִכָּאֵן עַל כָּל פְּנִים רוֹאִים שֶׁלֹּא

יוֹצֵאִים י"ח). וְהַסִּיבָה לָכֵךְ הִיא, לְלַמֵּד אוֹתוֹ שְׁכַשְׁבָאִים לְבַקֵּר אֶת הַחֹלָה, נוֹטִילִים אֶחָד מִשְׁשִׁים מַחּוּלִיו. וְעוֹד, שְׁכַשְׁרוּאִים אֶת הַחֹלָה בְּצַעְרוֹ וּבְכַאֲבוֹ, מֵהָ גַם שֶׁאֵם הוּא בְּבֵית הַחֹלִים הוּא רוֹאֵה אֶת הַמְּכַשְׁרִים אֱלִיהֶם הַחֹלָה מַחְבּוֹר, נִשְׁבֵּר לָבוֹ וּמִתְפַּלֵּל עֲלֵיו מִקְרֵב לָב. אֲבָל בְּרוּר הַדְּבַר שֶׁאֵם הַחֹלָה נִמְצָא הַרְחֵק מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן בְּעִיר אַחֶרֶת וְכ"ש בְּמִדְיָה אַחֶרֶת, כְּגוֹן אֲמֵרִיקָה וְכַדּוּמָה, שְׁמִמִּילָא אֵין אֲפִשְׁרוּת לְבַקֵּרוֹ בְּעַצְמוֹ, יוֹצֵאִים בְּמָה שְׁמַתַּעֲנִיין בְּשִׁלּוּמוֹ דֶּרֶךְ הַטַּלְפוֹן. וְיֵשׁ לְשִׁאֲלוֹ אֶת הַחֹלָה אוֹ אֶת קִרְבּוֹ אִם צָרִיכִים סִיעוּ אוֹ עֲזָרָה שֶׁאֲפֶשֶׁר לַעֲשׂוֹת אֲפ"י מַחּוּ"ל, וְכֵן יֵשׁ לְבַרֵּךְ אֶת הַחֹלָה כְּדִלְחָלָן.

לֹא רַק רוּפָא מִצְוָה בְּבִיקוּר חוֹלִים וּבְקִשֵּׁר לְשִׁאֲלוֹ הָרָאשׁוֹנָה, לָשֶׁם מֵהָ צִרִיךְ מֵלָאךְ רַפָּאֵל, אֲדַרְבָּה, מִכָּאֵן לומֵדִים דְּבַר גָּדוֹל וְנִפְלָא. אֵילוֹ הַקִּבְיָה הִיא בֵּא וּמִרְפָּא אֶת אֲבִרָהּ אֲבִינוּ, הֵינּוּ אוֹמְרִים שְׁמִצְוֹת בִּיקוּר חוֹלִים הוּא רַק עַל רוּפָא שִׁיְכוּל לְרַפְּאוֹת, אֲבָל עַל שָׁכַן אוֹ קִרְבֵּי אֵין מִצְוָה, וְהִרְאִיָּה שְׁהוּא נִתְרַפָּא עַל יְדֵי הַקִּבְיָה דּוּקָא בְּשַׁעָה שְׁבֵא לְבַקֵּרוֹ; לְפִיכֵךְ אִמְרוּ הַקִּבְיָה שְׁהוּא בֵּא לָשֶׁם מִצְוֹת בִּיקוּר חוֹלִים בְּלָבָד, וּלְלַמֵּד אֶת גּוֹדֵל חֲשִׁיבוֹת הַמִּצְוָה. וּבְרוּר שְׁעִיקָר הַמִּצְוָה לְעֹזֹר וְלִסְיֵיעַ לְחֹלָה, וְכֵן לְהַתְפַּלֵּל עֲלֵיו כְּמַעֲשֵׂה שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא הַמּוּבָא לְקַמֵּן. וְכֵאֵן הַקִּבְיָה בֵּא לְלַמֵּד אֲפ"י כְּשִׁאֵן צוֹרֵךְ בְּעֲזָרָה וְסִיעוּ, אֲעִפ"כּ מִצְוָה לְבַקֵּר אֶת הַחֹלָה, כִּי זֶה מְעוּדָד.

חֲשִׁיבוֹת הַמִּצְוָה שֶׁנִּלְמַדְתָּ מֵהַקִּבְיָה בְּעַצְמוֹ הַגְּמִ' אוֹמֵרֵת שְׁלומֵדִים מִצְוֹת בִּיקוּר חוֹלִים מֵהַקִּבְיָה בְּעַצְמוֹ שֶׁכֵּךְ עָשָׂה כְּשִׁבְיָקֵר אֶת אֲבִרָהּ. וְז"ל הַגְּמִ' (סוּטָה י"ד ע"א) "וְאִמְרוּ רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מֵאִי דְכָתִיב (דְּבָרִים יג) 'אַחֲרָיו ה' אֱלֹהֵיכֶם תִּלְכוּ', וְכִי אֲפֶשֶׁר לוֹ לָאֲדָם לְהִלָּךְ אַחֲרֵי שְׁכִינָה, וְהִלָּא כְּבֵר נֹאמֵר (דְּבָרִים ד) 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אוֹכְלָה הוּא'. אֲלֵא לְהִלָּךְ אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקִּבְיָה, מֵהָ הוּא מְלַבֵּשׁ עֲרוּמִים, דְּכָתִיב (בְּרַאשִׁית ג) 'וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתֹנֶת עוֹר וַיַּלְבִּישֵׁם'- אֵף אֶתָּה הַלֵּבֶשׁ עֲרוּמִים. הַקִּבְיָה בִּיקוּר חוֹלִים, דְּכָתִיב (בְּרַאשִׁית יח) 'וִירָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלוֹנֵי מִמְרָא, אֵף אֶתָּה בְּקִר חוֹלִים'. הַקִּבְיָה נִיחָם אֲבִלִים דְּכָתִיב (בְּרַאשִׁית כה) 'וַיְהִי אַחֲרָיו מוֹת אֲבִרָהּ וַיִּבְרַךְ אֱלֹקִים אֶת יִצְחָק בֶּנוֹ, אֵף אֶתָּה נָחֵם אֲבִלִים.

הַקִּבְיָה קִבְרֵי מֵתִים דְּכָתִיב (דְּבָרִים לד) 'וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בִּגְיָא, אֵף אֶתָּה קִבּוֹר מֵתִים'. וְאוֹמֵר 'עֲרוֹךְ הַשְּׁלַחֵן', שְׁמִבְיָקוֹר שֶׁל הַקִּבְיָה אֶת אֲבִרָהּ, אֲנַחְנוּ לומֵדִים מִצְוֹת בִּיקוּר חוֹלִים, וּמִכָּאֵן לְלַמֵּד כְּמָה מִצְוָה זֹאת חֲשׁוּבָה (וְעֵינִי לְעֹרֹךְ הַשְּׁלַחֵן שֶׁם). גַּם הַרְמַב"ם כּוֹתֵב שְׁמִצְוֹת בִּיקוּר חוֹלִים הִיא אֲמִנָּה מְדַבְּרִיהֶם, אֲבָל נִהְפַּכְתָּ הִיא לְדַבֵּר תּוֹרָה. וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַב"ם (הַלְכוֹת אֲבֵל פ"ד הל"א) "מִצְוֹת עָשָׂה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם לְבַקֵּר חוֹלִים, וְכִי וְאֵלוֹ הֵן גְּמִילוֹת חֲסִידִים שְׁבִגּוּפוֹ שֶׁאֵין לָהֶם שִׁיעוּר. אֲעִפ"כּ שְׁכָל מִצְוֹת אֱלוֹ מְדַבְּרִיהֶם הִרִי הֵן כְּכָל וְהִאֲהֵב לְרַעֵךְ כְּמוֹךְ. (וְעֵינִי לְשִׁדֵּי חֲמַד מְעַרְכְּתָ ב' אוֹת קִט"ו ש"י"א שֶׁזוֹ מִצְוָה מִתְּתוֹרָה. בְּה"ג מִצְוָה עָשָׂה ל"ו, וְעֵינִי לְתַלְמִידֵי ר' יוֹנָה בְּמִסְכַּת בְּרַכּוֹת דף י"א ע"ב מִדְּפִי הַר"י"ף בְּד"ה קִבּוֹר).

הַנְּהִיגוֹת בְּבִיקוּר חוֹלִים

יִצְיָא מֵהַחֹלָה כְּחֵלֶךְ מֵהַמִּצְוָה

יִתְרוֹ אוֹמֵר לְמִשְׁה רַבְנוּ בֵּין יִתְרֵי הַדְּבָרִים "וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יִלְכוּ בָּה" וְכו'. וְדַרְשׁוּ חֲז"ל בְּב"מ "אֵת הַדֶּרֶךְ - זֶה גְּמִילוֹת חֲסִידִים, יִלְכוּ - זֶה בִּיקוּר חוֹלִים". וּמִקְשָׁה הַגְּמִרָא: הִרִי בִּיקוּר חוֹלִים כְּלוֹל בְּגִמְלוֹת חֲסִידִים, וּמִדּוֹעַ צָרִיכִים פְּסוּק מִיּוֹחַד לָזֶה? וּמִתְרַצֵּת הַגְּמִרָא: שְׁכָאֵן מְדוּבָר בְּבִין גִּילּוֹ (וְעֵינִי לְקַמֵּן) שְׁנוֹטֵל אֶחָד מִשְׁשִׁים מִהַמְּחִלָּה. הֵינּוּ אוֹמְרִים שְׁגִמְלוֹת חֲסִידִים הוּא בְּמִקְרָה שְׂאֵדָם לֹא נִיזוֹק, לֹא נִפְעֵץ, אֲבָל כֵּאֵן אוֹלִי הוּא בֵּן גִּילּוֹ וְהִיא לוֹ נֹזֶק, עִי"כ אִמְרָה תּוֹרָה אֲעִפ"כּ יֵלֵךְ לְבַקֵּר וְשׁוֹמֵר מִצְוָה לֹא יִאֲוֶנָה לוֹ רַע (וְעֵינִי ב"מ דף ל' ע"ב).

וּמַעֲנִין שְׂרָבִים הַתְקַשּׁוּ בְּדַבְרֵי הַשּׁוּי"ע סִי' שְׁלִי"ה שֶׁכְּתִב שֶׁם בְּסַעֲי' ב': "אֲפִילוּ הַגָּדוֹל יֵלֵךְ לְבַקֵּר הַקֶּטָן, וְאֲפִילוּ כְּמָה פְּעָמִים בְּיוֹם, וְאֲפִילוּ בֵּן גִּילּוֹ". מֵהָ הַתְכוּוֹן מִן "וְאֲפִילוּ"? אֲלֵא, כְּאִמּוֹר לְעִיל הֵינּוּ חוֹשְׁבִים שְׁבֵן גִּילּוֹ - מֵאַחֲרֵי

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וִירָא - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שאין אתה יודע מתן שכן של מצות - אלא אמר אביי, אפי' גדול אצל קטן. רבא אמר, אפי' מאה פעמים ביום. אמר רבי אחא בר חנינא, כל המבקר חולה - נוטל אחד משישים בצערו. אמרי ליה, אם כן, ליעלוך שיתין ולוקמוה (כלומר, שלפי חשבון זה היה צריך להיות שאם יבאו ששים לבקרו יבריא, והמצאות מראה לא כך). אמר ליה, כעשוריתא דבי רבי, ובבן גילו, דתניא, רבי אומר, בת הניזונית מנכסי אחין נוטלת עישור נכסים. אמרו לו לרבי, לדברך, מי שיש לו עשר בנות וכן, אין לו לבן במקום בנות כלום - אמר להן, ראשונה נוטלת עישור נכסים, שניה - במה ששירה, שלישית - במה ששירה, וחוזרות וחולקות בשוה". ומבאר הר"ן שכוונת הגמרא באומרה "בבן גילו" היא - שנולד המבקר במזלו של החולה. כלומר, שאם הוא בן אותו המזל, לוקח א' משישים מחוליו, ואם יימצאו ששים כאלו, יהיה בריא. שמא יאמר אדם שהוא לא בן גילו, ואם כן לא יטול ממחלתו כלום, ולא יקיים את המצוה, דע שכתוב, כשיקב היה חולה, בא יוסף לבקרו, וכתוב שם ויתחזק ישראל וישב על המטה. אומר על זה הגאון מוילנא, ש"המטה" הוא גימטריא של ששים פחות אחד, כלומר 59. והביאור בזה שהיה נוטל ששים פחות חלק אחד. ושמא תשאל, וכי היה יוסף בן גילו של אביו? אלא שזה תלוי במזל שנולד בו. ועוד, יש במצות בקור חולים טעם נוסף, שיעזור ויסייע לחולה או לקרוביו וכן להתפלל עליו וזה אפי' שאינו בן גילו. ואין כל אדם יודע אם הוא נולד במזלו של החולה.

מי שלא מבקר חולים כאילו שופך דמים

הגמ' עוד אומרת (שם) רב חלבו חלש, נפק אכריז רב כהנא, ר'ב חלבו באיש!! ואומרת הגמ' על זה "לא איכא דקא אתי", כלומר, אף אחד לא בא לבקרו. אמר להן, לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה, לא נכנסו חכמים לבקרו, ונכנס ר' עקיבא לבקרו, ובשביל שבידו וריבצו לפניו חיה. א"ל רבי, החייתני. יצא ר' עקיבא ודרש, כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים". כי אתא רב דימי אמר, כל המבקר את החולה - גורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את החולה - גורם לו שימות. מאי גרמא, אילימא כל המבקר את החולה - מבקש עליו רחמים שיחיה, וכל שאין מבקר את החולה - מבקש עליו רחמים שימות, שימות ס"ד? אלא, כל שאין מבקר חולה - אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות.

יש בגמ' דבר פלא, נסח לתאר את רבי עקיבא שמחזיק את הישיבה הגדולה בעולם עם 24,000 תלמידים, והוא היה רבן של גדולי התנאים בכל הדורות, הלא הם רשבי" ורבי מאיר וכו', איך יתכן שבבקר את החולה התחיל לשטוף את הרצפה? ובאמת אומרים המפרשים שר"ע רצה ללמדנו את גודל המצוה שאפילו הוא עם כל גדולתו היה מסדר לחולה את ביתו. אבל המעיין והמדקדק יראה שכתוב שם בלשון רבים ש"כיבדו וריבצו לפניו", אבל לא שהוא בעצמו כיבד וריבץ, אלא דאג להביא פועלים שיעשו את הדברים, והמלאכה נקראת על שמו. מזה ילמד כל אדם שאפילו אם אין כבוד בביקורו, לא ימנע מללכת לחולה לבקרו, אלא אדרבה הוא ידאג לכל חולה, אם לא בגופו אז בממונו להיטיב לו במחלתו, וכל המעשים יתייחסו אליו עצמו.

ביקר חולה ולא ביקש עליו רחמים לא יצא י"ח

ראינו בגמ' הנ"ל שכל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים. הרמ"א כותב (יו"ד של"ה ס"ד) "וכל שביקר ולא ביקש עליו רחמים, לא קיים המצוה (ב"י בשם הרמב"ן)". שמא יאמר האדם ודי לו במה שיבא לבקר את החולה ולפטור עמו בפטור מליים בעלמא, אמנם יש בזה גם מצוה שכן מסיח דעתו ממחלתו, אבל אין בכך קיום המצוה כדבעי. אם יבא המבקר ויעזור לחולה בכל דברים שצריך להם, מה טוב. אבל אם לא בא אלא כדי לדבר עמו בעלמא, אין בזה מצוה שלמה, שעיקר מצות ביקור החולים היא שיתפלל עליו, ולעזור לו אם יש צורך.

בשעת ביקור רופאים אין להפריע כלל

יש בתי חולים ששעות ביקור החולים הוא ללא הגבלה. יש בתי חולים אשר מגבילים את ביקור החולים לשעות מסוימות ביום, ובשעות שאין ביקור יש

ולוקח אחד משישים מהמחלה - פטור ללכת קמ"ל שילך ויבקר (ועיין שם באר הגולה אות ה').

אבל מעניין שהרמב"ם לא הזכיר את הענין הזה אלא כתב (הלכות אבל פרק י"ד הלכה ד'): "וכל המבקר את החולה כאילו נטל חלק מחוליו והקל מעליו". כתב "כאילו", וכן לא כתב אחד משישים, ולא התכוון שהמבקר מקבל חלק מהמחלה (ועיין לדב"ז שם שכתב מקור מנדרים ל"ט ע"ב, ולכאורה אין סברת הרמב"ם כן, אא"כ נגרוס בגמרא אחד משישים מצערו ולא מחוליו).

ה'פרישה' כותב שהליכה זו האמורה בעניין, היא "הליכה" של ביקור חולים, ומשמע מדבריו שהעיקר הליכה ולא ע"י שליח, ולא ע"י טלפון. אחד המפרשים על הרמב"ם כותב על דרך ההתנהגות בשעת ביקור החולים, והוא שבה לפניו ומתעטף בטלית, "ויושב למטה מראשותיו ומבקש עליו רחמים ויוצא" (רמב"ם הלכות אבל פ"ד הלכה ו'). וצריך להבין, לשם מה כתב שצריך לצאת, וכי ישאר שם לנצח? אלא שפעמים היציאה מהחולה היא מצוה כמו הביאה אליו. הנה, כשמבקרים חולה, המטרה היא לחפש דרך כיצד לעודד אותו, ולא חלילה להפריע לו. לפעמים הביקור מכביד על החולה, שמא ראשו כבד עליו באותה שעה, או שמא נצרך הוא למנוחה, הנה במצב שכזה צריך לשים לב ולהרגיש במצבו של החולה, ולא להאריך בביקור, אלא לברכו ולהתפלל עליו לרפואה, ולסור ממנו מיד, והיציאה ממנו יש בה גם כן כדי לעודד אותו ולהחלימו.

הודעה מוקדמת בדבר הביקור המתוכנן

יש הלכות מפורשות בשאלה כיצד יש לבקר את החולה, ובאיזה שעות יש לבקרו, ומה לומר לפניו, וצריך לדעת הלכות אלו. הנהגתי שכשאני הולך לבקר את החולה בביתו או אפי' בבית חולים אם אפשר, אני מקדים לשלוח את המלוה לומר לו שאני מגיע אליו. ויש בהנהגה זו גם דרך ארץ, וגם נתינת הרגשה טובה לחולה. והעניין הוא שיש לקחת בחשבון שמא בשעה שמגיעים לבקר את החולה, אין החולה במצב נוח לקבל את פני הבאים, שמא הוא לבוש בפיזי' ואין לו מזה נעימות, או שמא החדר והמטה אינם מסודרים; הנה במצב זה אין משום ביקור חולה אלא בזיון לחולה.

מצוה שיכול לבטל גזרות קשות

הגמ' אומרת (נדרים ל"ט ע"ב) "אמר ריש לקיש, רמז לביקור חולין מן התורה מנין, שנאמר (במדבר טז) 'אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל אדם וגו'". מאי משמע, אמר רבא אם כמות כל האדם ימותון אלה, שהן חולים ומוטלים בעריסתן ובני אדם מבקרים אותן, מה הבריות אומרים, לא ה' שלחני לזה". פסוקים אלו נאמרו על ידי מרע"ה על קרח ועדתו. והביאור הוא שמשה רבנו אומר שמא יהיו קרח ועדתו חולים, ויבואו לבקרו, ויברכו אותם בברכת רפואה שלמה, (ואומרים 'הקב"ה ישלח לך רפואה שלמה', ואם אמר לו רק תהיה בריא לא יצא י"ח).

אם נכנס לסעדו ממש, מוטב, ואם רק בא ויוצא, צריך להתפלל עליו, ובלא זה לא יוצאים י"ח). וצריך להבין, מה אכפת לו למרע"ה אם יהיה קרח חולה במחלה קשה, אלא שידע מרע"ה שמא יהיה חולה, ישבר לבו ויתחרט על מעשיו, שכן יתלה את מחלתו במעשיו, ותתקבל תשובתו וינצל; ואז יתחלל שמו של הקב"ה בעולם שכן הוא אמר "לא ה' שלחני", והוכחה שנהיה בריא, שהוא חי נמצא שהוא כביכול צודק. ועוד דבר, שכשבאים לבקר חולה מקיימים מצוה, והחולה עצמו גרם למצוה הזאת, חשש מרע"ה שמא אותה זכות שגרם לאנשים לקיים מצוות ביקור חולים בשעה שהיו באים לבקרו, וינצל. מכאן נלמד על גודל מעלתה של מצוה זו, שיש בה כדי להציל חיים, ולו רק בגלל הזכות שזיכו החולים את המבקרים באותה המצוה, ואפי' שהם חטאים בנפשותם.

בן אותו מזל שמבקרו נוטל א' משישים

הגמ' אומרת עוד (שם) "תניא, ביקור חולים אין לה שיעור. מאי אין לה שיעור, סבר רב יוסף למימר אין שיעור למתן שכרה. אמר ליה אביי, וכל מצות מי יש שיעור למתן שכר, והא תנן הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה,

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וִירָא - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ולחלכה נפסק שמתפלל עליו בתוך שאר חולי ישראל. וכך לשון מרן (סימן של"ה סעיף ו) "יכלול אותו בתוך חולי ישראל, שיאמר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל". ולומדים זאת מהשונומית שאמרה לאלישע כאשר שאל אותה אם יש לה איזה דבר אצל מלך מלכי המלכים, או בפני המלאכים. ענתה לו: 'בתוך עמי אנכי יושבת'. האשה השונומית למדה אותו שאין לבקש על אדם לבדו, לפי שאז יבדקו אחר מעשיו בשמים, ושמה יהיה עליו קטרוג: על כן יש להתפלל בתוך שאר החולים כולם כדי שלא יהיה קטרוג כלל, שכך הוא הכלל שכשיש קהל גדול לא בודקים במעשיו של כל אדם בפרט.

ביקור חולים בשבת

מרן כותב בשו"ע (או"ח רפ"ז ס"א) "יכולים לנחם אבלים בשבת, וכן יכולים לבקר את החולה. ולא יאמר לו כדרך שאומר לו בחול, אלא אומר לו 'שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ורחמי מרובים ושבתו בשלום'. הגה: וי"א דאין צריך לומר ורחמי מרובים וכו', וכן נהגו. מכאן שהמבקר חולה בשבת צריך לקחת אותו ספר שולחן ערוך. ואומר המ"ב על זה (שם) "אמרין בגמרא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת. וע"כ, לא יפה עושין אותן שכל ימי השבוע אין הולכין רק בשבת וכו' דמצטער ומעורר הבכי דאסור בשבת". ואומר הבה"ל שאם לא הלך ביום חול, ויש לחולה שמחה בביקורו, ילך בשבת. היה לי שכן שהיה רב באמריקה, ואמר לי ביום שלישי בשבוע שהוא חולה ושובב בביתו. המתנתי ליום חמישי שהוא היום השלישי למחלתו כדי להכנס לבקר. כששלחתי לומר לו שאני הולך לבקר - סירב.

חשבתי לעצמי שמא יש לו סיבה מיוחדת לסירובו. ביום שישי שוב רציתי לבקר, וגם אז סירב. ושוב חשבתי שמא יש לו סיבה מיוחדת הקשורה לדירה. כשחזרתי מתפלת ערבית של ליל שבת, והנה רואה אני את בנו ואשת החולה עומדים במדרגות הבנין, כשהם מזמינים אותי להכנס לבקר את החולה. השבתי להם שאין זה הזמן המתאים שכן צריך מיד לבוא ולקדש, אבל הם הפצירו בי שאבוא מיד לבקר. חשבתי שמא לא ירגיש טוב אם לא אכנס ולפיכך נכנסתי, וברכתי אותו בתפלה כדי. לאחר שיצאתי מביתו חזרתי שוב ושאלתיו על סירובו לראותי ביומיים הקודמים. וענה לי בתמיחה, וכי לא הבנת מדוע עשיתי זאת? תשובתי היתה - לא. ואז אמר לי שזה "משום שרציתי שתכנס עם שני המלאכים שמלווים לו לאדם בערב שבת, ורציתי שהמלאכים יענו בע"כ אמן כשהרב יתפלל עליו, וכך ייקל ל". ובאמת הוקל לו והבריא מיד.

היה מנהג טוב בירושלים, וממשיכים אותו הספרדים עד היום, שאם יש חתן בשבת, גומרים את התפלה והולכים אליו הביתה ומברכים אותו בברכת מז"ט, ולא מגישים כלום שלא לבייש את מי שאין לו. גם היום נוהגים בזה הספרדים בבית החתן, וכן באבלות ל"ע, הולכים לבית אבל אחר תפילת מוסף ולומדים אידרא או דורשים בד"ת, ואומרים לו "שבת היא מלחם ונחם קרובה לבוא", וכיום נוהגים לעשות קידוש שם (ועיין לשערי תשובה שם סעי' א').

אכילה בקידוש שעושים בבית הכנסת

כיון דאתינא להכי אמינא בה מלתא. כשעושים קידוש בבהכ"ס צריך לדעת שאסור לטעום אלא מעט, וזאת לאחר שעושים קידוש שצריך לעשות סעודה במקום. על כן יש לדאוג לשתות רביעית יין, או לאכול כזית מזונות, ואז יוכל לשתות מעט או לטעום כל מה שירצה. והטעם בכל זה הוא שאין קידוש אלא במקום סעודה. ב'קידושים', מביאים בורקס או קוגל. ואז צריך לדעת את ההלכות הקשורות בהם, וצריך להזהר שלא יאכל מהם הרבה, אלא חתיכה אחת או אחת וחצי, לפי שאם יאכל הרבה, ישבע, ולא יאכל בביתו לתאבון. והנפקא מינה באדם שאוכל כשהוא שבע לבין אם הוא רעב ממה שכתוב (משלי כז ז) נָפֶשׁ שָׂבָעָה תָּבוֹס נָפֶת וְנָפֶשׁ רָעָבָה כָּל מֶר מְתוֹק". והביאור הוא שאם אדם שבע, לא יערבו לו המאכלים וימצא בהם חסרון בכל דבר. אבל אם אדם רעב, כל מה שיתנו לו יהיה לו ערב וטעים.

ביקור רופאים. בשו"ע מתייחס לשעות ביקור החולים, וז"ל (שם) "אין מבקרין החולה בג' שעות ראשונות של יום, מפני שכל חולה מיקל עליו חליו בבקר, ולא יחוש לבקש עליו רחמים. ולא בג' שעות אחרונות של יום, שאז מכביד עליו חליו ויטיאש מלבקש עליו רחמים". צריך לדעת ששעות הביקור אצל החולה בבית או בבית החולים הם חלק מההנהגה שצריך להנהיג בשעת קיום המצוה החשובה הזאת. שעה שיש שם ביקור רופאים, אין לבקר את החולה כלל, שאז המבקר מפריע לחולה או לרופא, וזה חלק מהיאשר ילכו. וצריך להזהר בזה.

בא לבקר חולה ממרחק, והוא ישן

פעמים קורה שבאים קרובים או חברים לבקר חולה ממרחק, ובשעה שמגיעים אליו, החולה ישן. צריך לדעת שאין שום היתר להעיר את החולה רק בשביל שרוצה המבקר שידע החולה שהוא הגיע אליו, אלא אם רואה שהוא יושן ואינו יכול להמתין זמן מרובה, יכתוב לו פתק שהיה במקום לבקר, ולא רצה להפריע לו משנתו, ויוסיף ויכתוב שהוא מתפלל עליו כדי, וכי הוא מאחל לו שהקב"ה ישלח לו רפוי"ש - ובוזה יצא ידי חובתו. יחשוב המבקר שמא לא יוכל החולה שוב לישון, ושמה שינה זו תביא לו מזור ומרפא, מנוחה והקלה. ועוד, שמא החולה לא ישן בלילה או שעות רבות מחמת חליו, ואין להעירו משנתו כלל, ואדרבה עזרתו בשנתו היא המצוה במצב זה. וידע האדם שבמצב זה שהוא רואה את חברו בחליו, הוא מתעורר לבקש עליו רחמים ביתר שאת, יצא לפרוודור ויבקש עליו שתהיה לו רפוי"ש ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. ולאשה יאמר ברנ"ב אבריה כדברי המשנה והרמב"ם (על אף שהרמב"ם כותב באחד המקומות רנ"א איברים. ויש להזהר גם באדם בריא לא לגזול את שנתו, כי גזל שינה לא ניתן להשיב).

כל אדם יתפלל שמא תהיה אותה שעה עת רצון

גמ' (שם) "רבא, יומא קדמא דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש, דלא לתרע מזליה. מכאן ואילך, אמר להון פוקו ואכריזו בשוקא, דכל דסני לי ליחדי לי, וכתוב (משלי כד) בנפול אויבך אל תשמח וגו', ודרחים לי ליבעי עלי רחמי". ועוד אומרת הגמ' (מגילה ט"ו ע"א) "ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך, שהרי אבימלך קלל את שרה הנה הוא לך כסות עינים, ונתקיים בזרעה - ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו". והשאלה האם יש לתת חשיבות גם לברכתו של ההדיוט, שכן אדם שרואה חברו בור וע"ה ובא לברכו, לא מתייחס לברכתו? על זה אומר הרא"ש (נדרים שם) "שבזמן שנכנס האדם לבקר את החולה אשרי משכיל אל דל, ומבקש עליו רחמים, ואפשר שעת רצון היא ומבקש עליו רחמים". לפי דברי אלה אין להקל כלל גם בברכת ההדיוט, שכן פעמים בא לחולה ומתפלל עליו והוא קולע לעת רצון. על כן על כל אדם יש להתחזק בתפלה ולא ימעיט בערכו, ושמה תפלתו תתקבל, ולא יאמר מי אני ומה אני.

בתוך חולי עמך ישראל

כשנכנסים לחולה צריך לדעת כיצד מתפללים, האם די בזה שאומר לו תהיה בריא! בזה חלק הפוסקים י"א: שיאמר שה' ישלח רפוי"ש לך ולכל ישראל. ויש האומרים שצריך לומר שישלח לך רפואה שלמה בתוך שאר חולי עמו ישראל.

בגמרא במסכת שבת (דף י"ב ע"א וע"ב) כתוב: אדם שנכנס לבקר חולה בשבת אומר "שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא. ור"מ אומר: יכולה היא שתרחם". ופירש"י: היא יכולה לרחם עליכם, אם לא תצטערו בזה אתם מכבדים אותה, והיא תרחם עליכם. ר' יהודה אומר: המקום ירחם עליך ועל כל חולי ישראל. ר' יוסי אומר: המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל. שבנא איש ירושלים: בכניסתו אומר שלום, וביציאתו אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמי מרובים ושבתו בשלום. ופירש"י: "שמתוך שכולל עם האחרים תפילתו נשמעת בזכותן של רבים". ואחרי זה אומרת הגמרא: ואמר רבי חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת (ועיין להלן).

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וִירָא - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

- לעולם הבא. אמר ליה מאי כולי האי, אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה, משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו. אמר ליה, בהדי כבשי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא - לעבד. אמר ליה, השתא הו לי ברתך, אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו. אמר ליה, כבר נגזרה עליך גזירה. אמר ליה, בן אמוץ, כלה נבואתך וצא, כך מקובלני מבית אבי אבא - אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. ובאמת בסופו של דבר התקבלה תפלתו. ביקש חזקיהו ממנו סימן, שכן קודם אמר לו נגזרה הגזירה, החזיר לו השמש אחרנית, והיה מזה פרסום גדול בכל העולם כולו. ולכאורה, למה בא לבקר בעצמו, היה שולח לו שליח וכדומה, אלא מכאן שצריכים לבקר חולה בעצמו ולא בטלפון וכד' במקום שמתאפשר לו לבקר בעצמו. או אם הקב"ה אמר לו ללכת לא יכול לעשות שליח.

חיובו של רופא לטפל במחלה מדבקת

הגמ' אומרת (כתובות עז ע"ב) "מכריז רבי יוחנן, הזהרו מזבובי של בעלי ראתן. (כלומר שאם יש לאדם מחלה מדבקת, יזהר ממנו שלא ידבק ממנו). ומבאר רש"י שמה יבאו הזבובים השוכנים עליו וידבקו באחר. "רבי זירא לא הוה יתיב בזיקה. רבי אלעזר לא עייל באהליה. רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה". (כל אלו ההרחקות עשו שלא ידבקו האחד מהשני). ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה, אמר 'אילת אהבים ויעלת חן' - אם חן מעלה על לומדיה, אגוני לא מגנא". ורש"י מבאר שמוכסס לו הדבר שלא יוזק. ואיך בטח בכזו הבטחה, אלא הביאור הוא שנכנס ולמד אתו תורה, והתורה שלומד תגן עליו מכל הידבקות. והשאלה, האם רופא חייב לבקר חולה שיש לו מחלה מדבקת, ואולי יוזק ממנו וידבק ממנו, ואין לו להכניס את עצמו לסכנה משום כך. על זה אומר הרמ"א בתשובותיו, שרופא חייב לבקר חולה שיש לו מחלה מדבקת ויבטח בה' שיציל אותו מאותה המחלה (שו"ת רמ"א סי' כ'). ואפשר לרופא לקבל זריקות חיסון או ינהג בצורה בטוחה פחות או יותר והקב"ה ירחם.

ואפשר שאין הוכחה ממה שפסק השו"ע בסי' שע"ה סעי' ב' אפילו בן גילו שמקבל חלק שישים מחוליו של החולה, כי שם מניין להו שהוא בן גילו. ועוד, חלק משישים זה לא מחלה מדבקת.

ועיין לשו"ת הרשב"א ח"א סי' י"ח שנשאל מדוע יש מצוות שמברכין עליהן לפני עשייתן, ויש מצוות שמקיימים את המצוה בלי ברכה. בין התשובות שהסביר, אמר שם כללים רבים וביניהם: "יוכן אין מברכין על מצוה שאינה תלויה כולה ביד העושה, מפני שאפשר שלא יתצו בה חבירו ונמצא מעשה מתבטל, כגון: מתנות עניים, והלוואת דלים, ונתינת צדקה, והעניקה וכיוצא בהן". וגם כאן יתכן והחולה יהא במצב שלא נוה לו הביקור כנ"ל, וע"כ לא מברכין.

ויש הרבה נ"מ אם יש לנו לדרוש טעמי המצוה של ביקור חולים. למשל, לבקר אדם בלי הכרה, משותק או תינוק, אם לעודד או לעזור לקרוביו, בזה מן המצוה. אם אין לו במקום (כגון בבתי חולים) קרובים, ולא מכירו, אם חייב כשהוא מבקר אחרים ממשפחתו או מקרוביו ומכיריו לבקר גם לחולים אחרים. בכל אופן מדרך ארץ מה שלימדו אותנו חכמים במסכת גיטין ס"א ע"ב, והרמב"ם שם הלכה י"ב, משמע כשאדם מבקר קרוביו והם שוכבים בבית חולים ויש באותו חדר עוד חולים מצוה לבקרם ולהתפלל עליהם, ואם אפשר לשאל לקרובי החולה אם יש להם צורך בעזרה או סיוע (ועיין שם וכ"ש בחולי ישראל, וק"ו בן בנו של ק"ו כשהם שוכבים בחדר אחד).

צניעותה של שרה אמנו

בפרשתנו כתוב (בראשית יח ט) 'וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךָ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֶהְלִי. ויש כאן דבר תימה, נסיה לתאר לעצמנו יום חם במיוחד, ואין אדם ברחוב, ובאים שלשה אנשים משונים מאוד, ולפני ששואלים ומתעניינים כיצד זה נקלעו לכאן, ומאיפה באו, הם שואלים איה שרה אשתך, והוא

ואדם שהוא חכם ועיניו בראשו, מציל את שלום ביתו בהמנעו ממאכלים מרובים בבית הכנסת. ומלבד זה צריך להתחשב בבעל השמחה שהזמין מנות קוגל ובורקס כמניין המתפללים, ואם כל אחד יקח כפול, לא יהיה לו מספיק מנות לכולם ויתבייש בזה.

לפני מספר שנים אמרתי שיש להזהר שלא לאכול כמות מרובה של קוגל כגון שלש או ארבע פרוסות, שאז נכנס לספק שמא חייב לברך ברכת המזון, אם כי להלכה צריך לברך על המחיה גם על כמות מרובה. אחד ששמע את הדברים הלך לרב גדול ואמר לו שאסרתי לאכול קוגל, והוסיף שהוא ספרדי ואינו יודע מה זה קוגל בכלל! אמר לו הרב, את הרב אליהו אני מכיר ואי אפשר להאמין שאמר שיבוש כזה, אמר לי מה בדיוק אמר? הביא לו אותו האיש הקלטה של השיעור, ושומע הרב שאני אומר, שיש בזה ספק ברהמ"ז. אמר לו הרב שליט"א אכן באמת הרב אליהו לא צודק, אך לא הספיק האיש לצחול כל צרכו בדבריו, ומשלים הרב את דבריו שכוונתו לומר שזה לא רק ספק ברכת המזון, אלא ודאי ברכת המזון, וביקש ממנו לבוא ולומר לי את דעתו, לפני אותו האיש נפל, לא די במה שלא יאכל יותר קוגל כהרגלו, אלא עוד שהוא הוצרך לומר לי את הדברים בעצמו. על כל פנים נשארתי בדעתי שאין זה אלא ספק ברהמ"ז, וה"ט משום שיש את דעתו של רבו של החיד"א ע"ה.

הם אמרו שאסור לאכול גם מקרונים וקוסקוס ואטריות וכדומה בכמות גדולה משום שיש ספק אם לברך על זה ברכת המזון. והרי עינינו רואות שכולם אוכלים ללא חשש? אלא שכוונתו שיש בזה ספק ברכת המזון, ולפיכך אין לאכול מהם. ואמר שיאכלו מהם באמצע הסעודה, והאחרונים כתבו בזה שאוכלים ללא שום פקוק, מכיון שזה מבושל. והנה הקוגל, אף על פי שהוא אפוי, הרי בשלו אותו קודם, ופקעה חומרתו. על כל פנים בלאו הכי כבר אמרנו שאין להרבות בהם משום כבוד כל האורחים, ומשום שאין להכנס לספקות מיותרות (עיין לשו"ע סי' קס"ח סעי' ו', ולכה"ח שם ס"ק מ"ט).

ניחוס אבלים או בקור חולים מה קודם?

הרמב"ם כותב (הלכות ביקור חולים פי"ד ה"א): "מצות עשה של דבריהם לבקר חולים". ורבים חולקים עליו ואומרים שמצוה זו היא מדאורייתא. והנ"מ ביניהם, שאם יש לו לאדם בפניו מצוה שהיא דרבנן וגם מצות ביקור חולים יעשה איזה שירצה, אבל אם יש לו מצוה שהיא דאורייתא, לא יוכל לבקר את החולה אלא יקדים את המצוה שהיא דאורייתא. וכותב עוד שם הרמב"ם (הל"ז) "יראה לי שנחמת אבלים קודם לבקור חולים, שנחם אבלים גמילות חסד עם החיים ועם המתים". והביאור בזה שאמנם יש חולה שזקוק לעזרה, יש בזה חסד גדול, אבל ניחוס אבלים יש בו גמ"ח גם עם המתים. מה החסד שעושים על האבלים? בסוף חייו, למד הרמב"ם קבלה (כמובא בספר "הדורות"), ואמר שאילו ידע את חכמת הזהרה לפני שכתב את היד החזקה היה משנה מספר דברים. המתים מרגישים בצער החיים, ומצוה עירומה מהם, נמצא שאם מנחם אותם, מנחם עמם גם את המתים, וזהו חיתרון עשה בניחוס אבלים על פני ביקור חולים. ואעפ"כ כתבו הפוסקים שכוונת הרמב"ם בחולה שאין בו סכנה. אבל חולה קשה, מצוה לבקר לפני ניחוס אבלים כי יש בזה לפעמים פיקוח נפש לחולה.

ביקורו של ישעיהו את חזקיהו כשנטה למות

הגמ' מספרת על ישעיהו שביקר את חזקיהו כשנטה למות. (ברכות י ע"א) "אמר רב המנונא, מאי דכתיב 'מי כחכם ומי יודע פשר דבר', מי כהקדוש ברוך הוא שיוודע לעשות פשרה בין שני צדיקים, בין חזקיהו לישעיהו. (רצה הקב"ה שישעיהו יאמר דברי מוסר לחזקיהו, ולא רצו להפגש) חזקיהו אמר, ליתי ישעיהו גבאי, דהכי אשכחן באלוהו דאזל לגבי אחאב. ישעיהו אמר, ליתי חזקיהו גבאי, דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע. מה עשה הקדוש ברוך הוא - הביא יסורים על חזקיהו, ואמר לו לישעיהו לך ובקר את החולה; שנאמר 'ובימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה' וגו'. מאי כי מת אתה ולא תחיה - מת אתה - בעולם הזה, ולא תחיה

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

וִירָא - תַּשְׁס"ב - מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

"אין שואלין בשלום אשה כלל אפילו על ידי שליח ואפילו על ידי בעלה, אסור לשלוח לה דברי שלומים, אבל מותר לשאול לבעלה איך שלומה". כלומר בלשון חז"ל: מה שלום הגברת, או מה שלום אשתך, אבל לא לומר לו תמסור לה ממני דרישת שלום. ונהגו לומר יד"ש מזוגתי לזוגתך - מאשתי לאשתך. ואם אשת חבירו חולה מותר לומר לו 'תודיעני מה שלום אשתך' (ענין שם לב"ח ולט"ז ולאוצר הפוסקים). אורח שבא לבית זרים אפילו קרוביו, אין לאשה להגיש לו יין או משקאות חריפים. וכן אם יש כוס לפניו לא תמלא יין בהם. אבל יכולה להכין כוסות מלאות ולהביא ולהניח בקצה השולחן והבעל או איש אחר יכבד את האורחים.

וכן אין לאשה לפרוס סדין על המיטה שישן בה האורח, בנוכחותו.

לצערנו, אנו שומעים מידי יום ביומו על פגיעות קשות הנעשים ברשות "הרשות", ובהעלם עין מהם, ויש על ידי שליחות ממש. ואתמול שמענו על פיגוע שנעשה על ידי שוטרים שלהם, ומי יודע אם לא ע"י "הרובים" שקבלו מאת ממשלת ישראל, מכסף של משלם המיסים היהודי. ועוד אנו סומכים עליהם? בוטחים בהם? מאמינים להם? ונותנים להם שטחים משטחי א"י, וקוראים לשטח נק' A,B,C באותיות לועזיות? כך שאין לנו דרישה שם. כל זה אנו עושים, והם מרימים ראש ומסיתים ומדיחים ומזיקים ואנו אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, בזכות אבות ואמהות העולם, נזכה שיביא הקב"ה גואל לבני בניהם בעגלא ובזמן קרוב, ונזכה לביאת הגואל ולבנין אריאל בב"א.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

עונה להם באהל. לכאורה, יש בזה מוזרות ותמיהה, ואין זו דרך ארץ ודרך העולם לבא ולשאול איפה האשה (ובפרט לאנשים זרים)? אמנם חז"ל אמרו שכוונתם היתה בשביל להתפלל עליה, או כדי לחבבה על בעלה שצנועה היא. אומרים חז"ל שכששרה אמנו אמרה לאברהם שישמעאל הוא שקרן ואין לתת בו אמון, והוא עוד יהרוג את יצחק בעורמה, וגם ילמדו לעבוד עבודה זרה (ענין רש"י פרק כ"א פסוק ט', ופסוק י'). ולא רצה אאע"ה להאמין לדבריה. (אומרים בערבית מיחלף ימין, וזהו וימינם ימין שקר, שאפילו נשבעים בימינם אין להאמין להם). אמרה לו שרה שאין הוא מבין בענייני העוה"ז. אומר לו הקב"ה כל אשר תאמר לך שרה שמע בקולה. תמיד הייתי נוהג לומר ששרה גדולה מאברהם ברוח הקודש, אלא שרש"י לא כך אומר, אלא הוא אומר שהיה אאע"ה טפל כלפי שרה בנבואה. כלומר, שלשרה היה יותר כח ביחס לאברהם, גדולה ברוח הקודש ובנבואה, עד שהקב"ה אומר לאברהם שישמעאל לרוח הקודש שבה. וכל כך למה, אלא מפני צניעותה הרבה של שרה שהיתה באהל, זכתה לנבואה יותר מאברהם אבינו.

אין משתמשים באשה כלל

ובאמת צריך לברר, האם מותר על פי ההלכה, לשאול איש את רעהו איפה אשתו? חז"ל התייחסו לנושא הזה. הגמ' אומרת שהלך תלמידו של רב נחמן שיתיר לו נידוי שנידה אותו רב יהודה, בגלל שהוא זלזל בו, והגיש תביעה נגד רב יהודה (קידושין ע"א וע"ב) "ההוא גברא דמנהרדעא דעל לבי מטבחיא בפומבדיתא. אמר להו הבו לי בישרא, אמרו ליה, נטר עד דשקיל לשמעיה דרב יהודה בר יחזקאל, וניתב לך. אמר, מאן יהודה בר שויסקאל (בזלזול) דקדים לי, דשקל מן קמאי? אזלו אמרו ליה לרב יהודה, שמתיה. אמרו, רגיל דקרי אינשי עבדי, אכריז עליה דעבדא הוא. אזל ההוא, אזמניה לדניא לקמיה דרב נחמן, אייתי פיתקא דהזמנא. אזל רב יהודה לקמיה דרב הונא, אמר ליה איזיל או לא איזיל? אמר ליה מיזל לא מיבעי לך למיזל, משום דגברא רבה את, אלא משום יקרא דבי נשיאה קום זיל. אתא אשכחיה דקעביד מעקה, אמר ליה, לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל, כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור - אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה? (ענין שדי חמד הלכות סוכה א' אם מותר לת"ח לעשות סוכה בפרהסיא או מאחר וזה מצוה מותר).

א"ל פורתא דגונדרייתא הוא דקא עבידנא, א"ל, מי סניא מעקה דכתיב באורייתא, או מחיצה דאמור רבנן? (כלומר, שהוכיח אותו למה משתמש בלשון ארמית בדבר שכתוב מפורש בתורה והיה לו לדבר בלשון התורה או של חכמים). א"ל, יתיב מר אקרפיטא, א"ל, ומי סני ספסל דאמור רבנן, או אינטיבא דאמרי אינשי? (גם על זה הוכיחו כנ"ל). א"ל, ליכול מר אתרונגא, אמר ליה, הכי אמר שמואל, כל האומר אתרונגא - תילתא ברמות רוחא, או אתרוג דקדריה רבנן, או אתרונגא דאמרי אינשי (הרי שלש פעמים שהוכיח אותו על סגנון דיבורו). אמר ליה, לישתי מר אנבגא, אמר ליה, מי סני איספרגוס דקדריה רבנן, או אנפק דאמרי אינשי? (הרי פעם רביעית). אמר ליה, תיתי דונג תשקינן, אמר ליה, הכי אמר שמואל, אין משתמשים באשה (אמר לו רב נחמן). קטנה היא! (ענה לו רב יהודה) בפירוש אמר שמואל, אין משתמשים באשה כלל, בין גדולה בין קטנה. נשדר ליה מר שלמא לילתא, א"ל, הכי אמר שמואל, קול באשה ערוה. אפשר ע"י שליח? א"ל, הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה. על ידי בעלה. אמר ליה, הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל. שלחה ליה דביתהו, שרי ליה תגריה, דלא נישוויך כשאר עם הארץ". היתה אשתו של רב נחמן אשה חזקה וקשה ולא רצתה שיתבזה (בעלה רב נחמן) מכל אחד.

הנהגה עם מארחת על פי הלכה

למעשה פסק השו"ע באבן העזר סי' כ"א סעי' ה' ו': "אסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה" וכו'. באיזה שימוש אמרו? ברחיצת פנים, ידיו ורגליו. אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו, ידיו ורגליו, אפילו אינה נוגעת בו. והצעת המיטה בפניו, ומזיגת הכוס וכו' וכן אין לאכול עם אשה בצלחת אחת (היינו מלאכות אלו מותר לאשתו לעשות כשהיא טהורה, ובאשה זרה אסור. וענין לרמ"א שם ולאוצר הפוסקים שהאריך בזה. ובסעי' ו' כתב:

